

Зайкіна Г. М.,

кандидат економічних наук,

докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

РОЛЬ ТА АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що розвиток залізничного транспорту загального користування неможливий без формування пріоритетних напрямків побудови нової моделі управління залізничним транспортом загального користування в Україні. Таку нову модель управління залізничним транспортом загального користування в Україні можна побудувати двома способами. Першим є аналіз міжнародної практики здійснення управління залізничним транспортом загального користування та впровадження міжнародних стандартів в національну правову систему. Другим є послідовне удосконалення правового регулювання управління залізничним транспортом загального користування в Україні із врахуванням євроінтеграційних процесів. Ці способи є взаємозалежними, відповідно для формування нової моделі управління залізничним транспортом загального користування в Україні слід проаналізувати роль та аспекти міжнародного співробітництва у сфері управління залізничним транспортом загального користування. Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу теоретичних засад адміністративного права, норм чинного законодавства та практики діяльності органів виконавчої влади, охарактеризувати роль та аспекти міжнародного співробітництва у сфері управління залізничним транспортом загального користування. Зроблено висновок, що міжнародне співробітництво у сфері управління залізничним транспортом загального користування має важливе значення для розвитку залізничного транспорту в Україні та забезпечення ефективності його функціонування, що дозволяє обмінюватися досвідом, розроблювати більш ефективну систему стандартів, реалізовувати спільні проекти та взаємодіями для розвитку національних систем управління залізничним транспортом. Міжнародне співробітництво у сфері управління залізничним транспортом загального користування є двох видів: 1) глобальне (участь у міжнародних організаціях та союзах; 2) двостороннє (внутрішньо між урядами держав). Україна є учасником провідних глобальних міжнародних організацій розвитку залізничного транспорту, а також та в особі Уряду, уклала низку двосторонніх угод у сфері залізничного транспорту, що дозволяє впроваджувати міжнародні стандарти та реалізовувати спільні проекти щодо розвитку транспортної залізничної інфраструктури.

Ключові слова: адміністративні процедури, адміністрація, бюджет, залізничний транспорт, кредитування, методи адміністративної діяльності, стандарти, фінансовий контроль, фінансово-правові відносини, форми адміністративної діяльності.

Актуальність теми. Розвиток залізничного транспорту загального користування неможливий без формування пріори-

тетних напрямків побудови нової моделі управління залізничним транспортом загального користування в Україні. Таку нову модель управління залізничним транспортом загального користування в Україні можна побудувати двома способами. Першим є аналіз міжнародної практики здійснення управління залізничним транспортом загального користування та впровадження міжнародних стандартів в національну правову систему. Другим є послідовне удосконалення правового регулювання управління залізничним транспортом загального користування в Україні із врахуванням євроінтеграційних процесів. Ці способи є взаємозалежними, відповідно для формування нової моделі управління залізничним транспортом загального користування в Україні слід проаналізувати роль та аспекти міжнародного співробітництва у сфері управління залізничним транспортом загального користування.

Огляд останніх досліджень. Правові питання функціонування та адміністрування залізничного транспорту в Україні розкривали у своїх роботах такі вчені як І. Аксьонов, В. Бабич, Ю. Бараш, І. Булгакова, О. Дейнека, Е. Деркач, В. Дикань, Н. Колеснікова, А. Міщенко, Л. Позднякова, Р. Прокоп'єв, І. Рудяга, Д. Тимоха, та інші.

Однак, в аспекті функціонування залізничного транспорту в Україні важливо міжнародне співробітництво та впровадження міжнародних практик в покращення діяльності залізничного транспорту для суспільних потреб.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу теоретичних засад адміністративного права, норм чинного законодавства та практики діяльності органів виконавчої влади, охарактеризувати роль та аспекти міжнародного співробітництва у сфері управління залізничним транспортом загального користування.

Виклад основних положень. Згідно Закону України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року № 273/96-ВР підприємства залізничного транспорту загального користування можуть виступати як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності і здійснювати її на підставі чинного законодавства України та міжнародних договорів України. Для забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків України АТ «Укрзалізниця» здійснює міжнародні перевезення у прямому залізничному, прямому змішаному та непрямому міжнародному сполученнях. Перевезення вантажів і пасажирів у прямому і непрямому міжнародному і прямому змішаному сполученнях регулюються чинним законодавством України і міжнародними договорами України. АТ «Укрзалізниця» при міжнародних перевезеннях має право на відшкодування витрат, пов'язаних з додатковими послугами, що не передбачені міжнародними договорами, за рахунок

вантажовідправника і вантажоодержувача на основі договорів. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які поставляють продукцію на експорт з перевезеннями її залізницями України, можуть відраховувати частину валютних коштів залізницям у рахунок провізної плати та на відшкодування витрат на додаткові послуги. Обов'язковому продажу іноземної валюти та оподаткуванню коштів в іноземній валюті, одержаних залізницями за міжнародні перевезення, підлягають кошти, що залишилися у залізниць після відрахувань іноземним залізницям, які беруть участь у цих перевезеннях [2].

АТ «Укрзалізниця» повинно здійснювати розвиток інфраструктури транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України, підвищувати пропускну і переробну спроможність прикордонних передаточних пунктів, приводити парк рухомого складу і контейнерів, що виходять на іноземну мережу залізниць, у відповідність з міжнародними стандартами і вимогами [2].

Укрзалізниця має співробітництво з наступними міжнародними залізничними організаціями:

- Організація співробітництва залізниць;
- Міжнародний Союз Залізниць;
- Міжнародний комітет залізничного транспорту;
- Співтовариство Європейських залізниць та інфраструктурних компаній;
- Форум залізниць Європи;
- Міжнародна асоціація «Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут» [4].

Слід проаналізувати правовий статус декількох з них. В червні 1992 року Україна стала учасницею Організації співробітництва залізниць (далі – ОСЗ), що є міжнародною спеціалізованою організацією, створеною 28 червня 1956 року в на Нараді Міністрів, що видають залізничним транспортом. Держави-учасниці представлені в ОСЗ своїми транспортними міністерствами і центральними державними органами, що видають залізничним транспортом. Основними питаннями діяльності ОСЗ є: створення передумов і співробітництво при здійсненні міжнародних залізничних перевезень між країнами Європи й Азії, включаючи комбіновані перевезення; співробітництво з проблем, пов'язаних із транспортною політикою, правовими і екологічними аспектами залізничного транспорту; ведення Угоди про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС), Угоди про міжнародне залізничне вантажне сполучення (УМВС), договору про Правила користування вагонами в міжнародному сполученні (ПКВ), договору про Міжнародний залізничний пасажирський тариф (МПТ), договору про Єдиний транзитний тариф (ЄТТ), договору про Правила розрахунків за перевезення в міжнародному пасажирському і вантажному сполученнях і інших правових документів, пов'язаних із міжнародними перевезеннями; формування загальних принципів єдиного міжнародного транспортного права; розвиток співробітництва по вдосконалюванню правил експлуатації і технічних умов, а також модернізації ліній, на яких здійснюються міжнародні перевезення; вирішення економічних проблем міжнародного співробітництва залізниць країн – членів ОСЗ; співробітництво з іншими міжнародними організаціями, що займаються питаннями залізничного транспорту і комбінованих перевезень [3].

Міжнародний союз залізниць є некомерційною міжнародною торговельною організацією, зареєстрованою в м. Париж

в 1922 році. Основною метою організації є сприяння розвитку залізничного транспорту на світовому рівні з метою вирішення існуючих викликів, зокрема, з питань мобільності та сталого розвитку, сприяння сумісності залізничного транспорту шляхом розробки міжнародних технічних рішень, сприяння всім формам міжнародного співробітництва між країнами-членами, обміну найкращими практиками, розвитку нового бізнесу та нових сфер діяльності, підвищення технічної та екологічної ефективності залізничного транспорту, підвищення конкурентоспроможності, зниження витрат тощо [5].

Здійснення співробітництва з організаціями залізничного транспорту іноземних держав, правовий захист з питань залізничного транспорту України та представництво інтересів України у відповідних міжнародних організаціях залізничного транспорту загального користування покладаються на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту [2].

Для перетворення в реальність перспектив України щодо посилення своєї ролі як транзитної держави у статті на основі системного аналізу та моделювання транзитних вантажопотоків пропонується механізм розвитку напрямів української мережі залізничних міжнародних транспортних коридорів. Упровадження або розбудова будь-якого проекту в усі часи починалася з аналізу попиту на нього, тобто вивчення відповідних статистичних даних. Не стала винятком і організація сполучення між іншими державами через територію України. Визначені на державному рівні маршрути умовно назвали міжнародними транспортними коридорами. Поступова розбудова транспортних коридорів дала змогу державі залучити додаткову частину транспортних потоків, які проходили через територію інших держав. Але утримання мережі транспортних коридорів у придатному до використання стані – завдання дуже складне і потребує багато матеріальних витрат, яких у держави немає. Тому в останні роки гостро постало питання пріоритетів розбудови шляхів сполучення [9, с. 24].

Відповідно, Україною в особі Уряду, укладено низку двосторонніх угод у сфері залізничного транспорту, серед яких можна назвати:

– Угоду між Урядом України та Урядом Республіки Польща про залізничне сполучення через державний кордон (встановлює, що Договірні Сторони вживають необхідні заходи для забезпечення надійного залізничного сполучення через Державний кордон. Залізничне сполучення між Україною і Республікою Польща здійснюється через Прикордонні станції і ділянки залізниць між цими станціями (перегони). Компетентні органи Договірних Сторін за погодженістю між собою визначають станції, відкриті для залізничного сполучення через Державний кордон, умови їх роботи, види пасажирських і вантажних перевезень [6];

– Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в галузі залізничного транспорту (встановлює, що Договірні Сторони здійснюють співробітництво, надають одна одній необхідну допомогу з метою подальшого розвитку залізничних перевезень між країнами обох Договірних Сторін та вживають необхідних заходів щодо вдосконалення міжнародних залізничних пасажирських і вантажних перевезень. Кожна з Договірних Сторін вживає необхідних заходів, відповідно до національного законодавства та міжнародних норм, для забезпечення безперешкодного

залізничного перевезення пасажирів, вантажів, багажу, вантажобагажу та рухомого складу як між обома державами, так і транзитом з держав Договірних сторін у треті країни. Договірні Сторони погодились дотримуватись діючого на залізничному транспорті порядку здійснення залізничних перевезень пасажирів і вантажів, багажу, вантажобагажу та рухомого складу відповідно до міжнародних угод в галузі залізничних перевезень, сторонами яких вони є [7];

– Угоду між Урядом України і Урядом Естонської Республіки про співробітництво в галузі залізничного транспорту (встановлює, що Договірні Сторони здійснюють співробітництво, надають одна одній необхідну допомогу з метою подальшого розвитку залізничного сполучення між обома країнами, вживають необхідних заходів для удосконалення міжнародних перевезень пасажирів і вантажів. Договірні Сторони вважають за доцільне розвивати регулярне виробничо-технічне, економічне та наукове співробітництво в галузі залізничного транспорту [8].

Отже, міжнародне співробітництво у сфері управління залізничним транспортом загального користування має важливе значення для розвитку залізничного транспорту в Україні та забезпечення ефективності його функціонування, що дозволяє обмінюватися досвідом, розроблювати більш ефективну систему стандартів, реалізовувати спільні проекти та взаємодіями для розвитку національних систем управління залізничним транспортом.

Міжнародне співробітництво у сфері управління залізничним транспортом загального користування є двох видів: 1) глобальне (участь у міжнародних організаціях та союзах; 2) двостороннє (внутрішньо між урядами держав).

Україна є учасником провідних глобальних міжнародних організацій розвитку залізничного транспорту, а також та в особі Уряду, уклала низку двосторонніх угод у сфері залізничного транспорту, що дозволяє впроваджувати міжнародні стандарти та реалізовувати спільні проекти щодо розвитку транспортної залізничної інфраструктури.

Література:

1. Статут акціонерного товариства «Українська залізниця» затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 735 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 938). *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/938-2018-п#n647>
2. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 № 273/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 40. Ст. 183.
3. Організація співробітництва залізниць (ОСЗ). Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України: офіційний веб-сайт. 2021. URL: <https://mtu.gov.ua/content/organizaciya-spirovbitnictva-zaliznic-osz.html>
4. Співробітництво з міжнародними залізничними організаціями. Укрзалізниця: офіційний веб-сайт. 2021. URL: https://www.uz.gov.ua/about/activity/international_activities/cooperation/
5. Міжнародний Союз Залізниць. Укрзалізниця: офіційний веб-сайт. 2021. URL: https://www.uz.gov.ua/about/activity/international_activities/cooperation/msz/
6. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про залізничне сполучення через Державний кордон. *Верховна Рада Укра-*

їни : офіційний веб-сайт. 2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_002#Text

7. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в галузі залізничного транспорту. *Верховна Рада України* : офіційний веб-сайт. 2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_061#Text
8. Угода між Урядом України і Урядом Естонської Республіки про співробітництво в галузі залізничного транспорту. *Верховна Рада України* : офіційний веб-сайт. 2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233_013#Text
9. Пасічник А. М. Напрями розбудови залізничних міжнародних транспортних коридорів в Україні. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Технічні науки*. 2011. № 1. С. 23–34.

Заїкіна Н. The role and aspects of international cooperation in the field of public rail transport management

Summary. The relevance of the article lies in the fact that the development of public rail transport is impossible without the formation of priority directions for the construction of a new management model of public rail transport in Ukraine. Such a new model of public rail transport management in Ukraine can be built in two ways. The first is an analysis of the international practice of public rail transport management and the introduction of international standards into the national legal system. The second is the consistent improvement of the legal regulation of public rail transport management in Ukraine, taking into account European integration processes. These methods are interdependent, accordingly, in order to form a new model of public rail transport management in Ukraine, the role and aspects of international cooperation in the field of public rail transport management should be analyzed. The purpose of the article is to characterize the role and aspects of international cooperation in the field of public rail transport management based on the analysis of the theoretical foundations of administrative law, the norms of current legislation and the practice of the executive authorities. It was concluded that international cooperation in the field of public railway transport management is important for the development of railway transport in Ukraine and ensuring the efficiency of its operation, which allows for the exchange of experience, the development of a more effective system of standards, the implementation of joint projects and interactions for the development of national railway management systems by transport International cooperation in the field of public rail transport management is of two types: 1) global (participation in international organizations and unions; 2) bilateral (internally between state governments). Ukraine is a member of the leading global international organizations for the development of railway transport, and also, on behalf of the Government, concluded a number of bilateral agreements in the field of railway transport, which allows for the implementation of international standards and the implementation of joint projects for the development of transport railway infrastructure.

Key words: administrative procedures, administration, budget, railway transport, lending, methods of administrative activity, standards, financial control, financial and legal relations, forms of administrative activity.